

Чоловань-Ковальчук Л.М. *Журналіст, поетеса м. Нікополь, Україна*

Зерна

ЖИТТЯ У СПОГАДАХ

Галина Калепко (подруга):

«Перші вірші – то були перші одкровення»

Лідія Миколаївна Ковальчук – одна із багатьох мільйонів – людина, але яка світла і тепла постать!... Познайомилися ми з нею на початку шестидесятих, коли прийшли в школу-інтернат для дітей-сиріт та напівсиріт повоєнних років. Школа стала нам рідним домом, а вчителі і вихователі – майже батьками. Різні ми були. Із своїми болями, смутками, а іноді й горем. Ліда була спокійною, мовчазною, занадто серйозною для своїх років дівчинкою. Завжди розсудливо ставилася до подій і людей. Сказане нею слово сприймалося і як критика, і як щира похвала. У її голосі ми ніколи не чули іронії, скептицизму. Перо Ліди лягло на папір рано, але про це мало хто знав. Перші вірші її – то були перші одкровення перед самою собою. Це і гарна кітка, побачена в полі, і думки про своє життя, життя однокласників, про рідну бабусю і мамині страждання. Скоріше то були не вірші, а життєві замальовки. Тому багатьом ці крики душі не були зрозумілі, і Ліда їх писала для себе, нікому не показувала, адже від однолітків можна всього почути. І тільки з роками ми зрозуміли, які глибокі думки містили Лідині ліричні метання. Після закінчення школи всі розлетілися хто куди. Тоді, в 1964-му, напевне, могли влаштуватися на Південнотрубний завод слюсарями, прокатниками, кранівницями, в дитячий садочок – виховательками (три роки інтернатівці опановували ці спеціальності). Ліда ж подалася на комсомольську будову – Калуський хімічний комбінат. Там працювала кранівницею козлового крана, і в спеку, і у великий мороз гартуючи свій характер і волю. Там з'явилося у неї багато нових друзів, з якими до останнього підтримувала тісні зв'язки. Там зустріла і своє кохання. І від тої великої любові народився син Тарас, який завжди був з мамою поряд. В Нікополь Лідія Миколаївна повернулася вже з сім'єю. І знову робота і водночас захоплення поезією. Ліда пише в газету-багатотиражку крано-будівного заводу. Згодом стає редактором цієї газети. Досвід є, але знань трохи

замало. Тому попереду навчання на факультеті журналістики у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка. А далі – робота в газетах, громадська діяльність, пошук нових тем... Сьогодні, згадуючи таке багатогранне життя Лідії Миколаївни Ковальчук, ми всі – рідні, знайомі, друзі, колеги, однодумці – низько схиляємо голови перед цією світлою людиною.

Олекса Крестьянов (друг):

«Вона не мала ворогів. Вона була вище цього»

Це ім'я тісно пов'язане з періодом визвольної боротьби українців м. Нікополя за побудову незалежної української держави. У цій боротьбі пані Ліда брала найактивнішу участь. Наприкінці 80-х років ХХ століття стимулюючі фактори комуністичної системи вже не могли ефективно діяти на зразок того, як діяли вони у 30-х роках. Залізна завіса у багатьох місцях стала падати.

Я познайомився з Лідією Ковальчук у січні 1989 року, коли вчителі та ще кілька людей з технічною освітою зібралися у приміщенні медучилища, щоб поговорити про невідрадний стан української мови на Нікопольщині. Ідеологічний секретар міськкому КПУ Касьянова почала бідкатися, мовляв, із задоволенням би відкрила кілька українських шкіл, але викладачів, які б знали мову, немає.

Я запропонував піти по Нікополь з шапкою – назбирати грошей і запросити вчителів із Канади, раз партія довела націю до «ручки». Касьянова у сльозах побігла з зібрання, а всі вчителі висловили обурення моєю реплікою. Тільки декілька людей мене підтримали. У їх числі була Лідія Ковальчук.

З цього часу ми почали підготовляти установчі збори української мови ім. Тараса Шевченка, які провели 4 квітня. Звичайно, виконком не зареєстрував наше товариство, бо воно мало політичне спрямування, а не шароварне, яке, здається, у травні або в червні створив собі на втіху міськком партії. Те товариство існує і сьогодні, але лише на папері, і називається – «Просвіта».

Відтоді наш актив збирався у пані Лідії вдома. А невдовзі ми почали видавати газету «Світоч» і вже всерйоз задумалися про видання чисто політичної газети «Єдність».

Редакція у нас була колективна, але фактично редактором виступала Ковальчук. Це було велике навантаження, адже друкувати газету з макету доводилося аж у Прибалтиці. Після виходу тиражу треба було додати зусиль, щоб реалізувати його, і знову – підготовка макету. Таким чином було видано 11 номерів, і без Лідії Миколаївни, без її редакторського досвіду, ми б не зробили нічого.

Утворення Руху в Україні також висвітлювалося в «Єдності», і на її шпальтах почалася підготовка його створення у Нікополі. В установчих зборах Народного Руху в Києві брали участь і наші делегати.

Акції Руху активно підтримувалися нікопольцями, і в першу чергу – пані Лідією. Ми їздили до столиці на «Ланцюг єднання», всіма силами готували «Дні козацької слави». «Національний експромт» – так свого часу назвав цю подію Степан Іванович Борозний. А тим часом почалася активна робота з формування доволі вже радикальної політичної сили Української Республіканської партії. Провідним організатором була Лідія Миколаївна. У квітні 1990 року в Києві відбувся установчий з'їзд УГС-УРП, на якому від-критим текстом вже прозвучала програма: створення Української незалежної держави. Невдовзі з'явилася нікопольська організація УРП, яка протягом 7 років була у центрі всіх подій політичного життя міста. І, як завжди, наш штаб збирався у пані Лідії. Там вирішувалися основні питання і плани дій УРП.

Лідія Миколаївна була депутатом у міській раді першого скликання, коли демократичні сили мали їх у місті всього близько двох десятків. Правда, не всі вони були орієнтовані на українську національну державу.

Тривалий час Ковальчук очолювала Суспільну службу України м. Нікополя, де також проявила себе принциповим керівником.

На будь-якій ділянці національного життя міста, а відтак і держави, вона була чесним і зразковим працівником, тим паче, що майже ніколи про матеріальну винагороду не йшлося. Пані Лідія завжди пам'ятала слова Шевченка: «Що ми?... Чиї сини?... Яких батьків?». Ні на мить цього не забувала...

Лідія Ковальчук була зразком чесного політика, справжнього патріота України, не в

приклад тим скоробагатькам, для яких Батьківщина – тільки територія, а точніше полігон, на якому «делают деньги». Ця людина не мала ворогів. Вона була вище цього. У неї якось спонтанно все переходило в гумор, який розряджав напружену ситуацію. І гумор її не мав «ядучого» відтінку, тому ніхто й не носив у собі на неї кривди.

Була Лідія Миколаївна особистістю освіченою, з широкими художніми поглядами, закохана в природу і українську історію. Їй була притаманна людяність і безмежне почуття любові до Батьківщини. Особливо вона любила українську пісню. І завжди на наших зібраннях у неї вдома ми трохи співали народні й авторські пісні. А товариство тоді було з пристойними співочими здібностями.

На особливу увагу заслуговує поетичний талант Ковальчук. Її вірші – витончені, елегантні, від них віє романтикою, а почасти – журливим настроєм. Вони віддзеркалюють ество поетеси. Притаманне їй бачення світу.

Борис Кривчик (колега, друг):

«Тут зайчисько поряд пробігав, та й загубив»

Когда человек погружается в смерть или бессмертие, со временем о нем лишь память остается в душах человеческих. И поскольку люди однозначные редко встречаются, то и память о них разная сохраняется. О ком-то помнят по количеству построенных им мостов, домов и ракет, о ком-то внешние признаки запоминаются. Чем шире был человек, тем разнообразней память о нем.

Вспоминая о Лиде Ковальчук, с которой мне довелось сотрудничать не одно десятилетие, не хотелось бы подробно останавливаться на ее отдельных качествах, и так многие знают, какой она была работоспособной и профессиональной, не кричащей, но всегда имеющей свое мнение, как она душу вкладывала в сына, ограничивая себя во многом, какой принципиальной была в вопросах родной культуры и морали и т. д., расскажу лишь об одном жизненном эпизоде.

В какой-то момент обстоятельства вынудили меня сменить Лидию Николаевну на посту редактора заводской многотиражки, а момент для меня выдался не из лучших – не всегда было где переночевать, кроме как в редакции, да и питаться удавалось не так уж

часто, от случая к случаю. Это сейчас, с высоты истории, можно спокойно говорить об этом, а тогда, по понятным причинам, ситуация была секретом за семью замками. Так и останется похороненной тайной, как об этом прознала Лида, но в то время каждое утро на моем редакторском столе стал таинственно появляться сверток, в котором находились кусок хлеба, кусочек сала, цибулька и огурчик или редиска, а рядом записка: «Тут зайчисько поряд пробігав, та й загубив».

Вот этого я не забуду до конца дней своих, как и основного качества Лиды – человечности.

Ельвіра Подкіна (колега, друг):
«Все ж добре жила...»

Цього року виповнилися сороковини від-тоді, як я зустріла Лідію Миколаївну.

Отже, сорок... 1972 рік.

Молода, завзята, по-справжньому активна, працюювита, прогресивна у своїх діях і помислах.

Принагідно треба згадати зібрану Лідією Миколаївною унікальну бібліотеку знаменитих авторів з їхніми автографами (от тільки невідома мені доля цих книг, що були передані бібліотеці заводу ім. Леніна...).

З чималим ентузіазмом молодий літпрацівник взялася до навчання в КДУ на факультеті журналістики і успішно його закінчила. І при всьому цьому вона – мама, про яких кажуть «божевільна». Хорошого сина Тараса виховала вона...

А ще Лідія Миколаївна – величезний лірик. Вона не мислила себе поза поезією. Все своє свідоме життя писала вірші. Знала добре сучасних

українських поетів, з багатьма дружила. Вміння цієї жінки дружити – то окрема розмова. Я рада, що доля нагородила мене дружбою з такою людиною.

P.S. Переглядала листи й вирізки з газет, що надсилала мені Ліда. Хочу процитувати кілька рядків:

«... Яюсь сіла рахувати: сина виростила, квартиру (дім, типа) збудувала, освіту (і Вам завдяки) здобула, дерев насадила – парк цілий, збірки маю... Все ж добре жила...».

Олена Зінченко (колега, учениця):

«Це буде просто бомба!»

Седые волосы – не признак старости. Я как-то сразу это поняла, когда повстречалась с Лидией Николаевной. Вернее, я просто не заметила, что она полностью седая. Бывало, зайдет в редакцию, тряхнет головой, поправляя разметающуюся на ветру прическу – и будто струя свежего воздуха вместе с нею в двери врывается.

«Я таких знімків наробила! Це буде просто бомба. Скоріш перекидай на комп'ютер», – с лёту выдаёт она. Помнится, еще недавно Лидия Николаевна даже рядышком стоять около компьютера боялась. А теперь вот не только заправски печатает на нем, но и такую технику как цифровой фотоаппарат освоила. Она быстро поняла, что снимать им легко, поэтому использует эту возможность на полную катушку. Кажется, ни один уголок города не скроется от ее зоркого взгляда. Вот в одном из дворов вместо пустыря теперь пестреет заботливо высаженный кем-то небольшой цветничек. Вот человек ей встретился на пути – с виду обычный, но чуть глубже глянешь – а у него внутри так и трепещет любовь к голубям. А вот она просто где-то вычитала или услышала интересную Зернафразу, и теперь с удовольствием смакует ее на все лады, восхищаясь красноречием автора. Другой человек прошел бы мимо всего этого и не заметил бы ничего особенного. А она – углядела, почувствовала, прониклась. Будто в душе этой женщины натянуты особо чувствительные струны, готовые резонировать с малейшим проявлением красоты мира. Чтобы потом передать ее людям...

«Куди не кинь оком, усюди можна побачити тему для публікації», – часто повторяла она. На ее примере я видела, что это действительно так, и училась смелее пропускать сквозь мир. Иногда мне даже казалось, что Лидия Николаевна – намного моложе меня самой...

Вот она появляется в дверях редакции с букетиком цветов. Полевых. Красивых, нежных, простых. И светится все улыбкой.

«Були з подругами на Мирівій, і ось вам квітів звідтіля привезла», доволно вещає своїм низким голосом Лидия Николаевна и уже організовує для полевой красоти вазочку. А вот она уже стоить во дворі редакції, в брюках, с сигареткою, и щуриться на своєму любимом сентябрьском солнышке. Наверняка снова проворає в голові якої-то очерк...

...16 апреля 2011-го Лидия Николаевна в приподнятом настроении сажала своє дерево на Алле искусства. «Оце ви гарну ідею» придумали, – приговариває вона, любовно обхаживая с сапкой в руках молодой саженец клена. – Я ще біля меморіальної дошки чорнобривців висаджу, обов'язково...». Через несколько дней, уже в больнице, Лидия Николаевна снова вспоминала об Аллее искусства, о чернобривцах, которые нужно обязательно посадить. А еще рассказала о своей мечте – разбить клумбу на территории старого Первомайского рынка. Многие помнят, какие бои предпринимателей и чиновников шли на этой земле в свое время. Люди голодали, подвешивали себя к подъемному крану, просили не лишать их нажитых мест. Но местная власть тогда была неумолима, и рынок с этой территории все же снесли. А теперь здесь пустырь, всеми забытый и брошенный. Слово бельмо на глазу. Вот и мечтала, лежа на больничной койке, собрать всех неравнодушных людей и вместе разбить на этой драматической земле красивую клумбу. Мечта оказалась завещанием. Свою порцию красоти в этом мире Лидия Николаевна уже посеяла...

Лариса Крикуненко (подруга та колега):

«Журналіст працює завжди»

Журналістика для Лідії Ковальчук була не просто роботою. Вона вважала, що журналіст працює завжди. Для неї це повною мірою був природний спосіб існування. Навіть, скоріше, спосіб насолоди життям. Можна сказати: її релігія. Вона обожнювала свою газету: постійне спілкування з людьми, сам процес створення кожного газетного номера перетворювала на священнодійство, бо вважала, що справжній журналіст (як ніхто!), має творити добро, відстоювати справедливість, все розуміти і допомагати людям. За таке щастя самореалізації вона вважала себе назавжди зобов'язаною Анатолію Федоровичу Гонтаренку – на той час директору Нікопольського кранобудівного заводу (у подальшому: 1-му секретарю міського комітету КПРС), який довірив їй (ще студентці КДУ) керівництво об'єднаною редакцією кранобудівного заводу, куди входили багатотиражна газета «Ленінець» та заводський радіовузол.

Доля звела мене з Лідією Ковальчук у 1987-му році, коли я працювала у відділі кадрів і принесла до газети власний вірш з поздоровленням до дня народження нашої співробітниці. Ось тоді Лідія Миколаївна і запропонувала мені спробувати себе спочатку в газеті, а потім вже і поступити до КДУ імені Т.Г. Шевченка на факультет журналістики, за що я їй буду дуже вдячна до останніх своїх днів. І таких «завербованих» як я на її рахунок, мабуть, з десятків (якщо не більше). З великою повагою до усіх, хто мав і має відношення до цієї чудової професії – журналіст – Лідія Ковальчук ставилася сама і саме так виховувала нас – своїх учнів.

Біографічна справка:

Лідія Миколаївна Чоловань-Ковальчук народилася 16 жовтня 1946 року у м. Нікополі Дніпро-петровської області.

1953-1963 рр. – навчання в школі-інтернаті.

1964-1970 рр. – участь у комсомольській будові Калуського хімічного комбінату та робота на ньому.

1970 р. – повернення до Нікополя.

1972 р. – початок роботи на Нікопольському кранобудівному заводі кранівницею.

1978 р. – початок тісної співпраці з заводською багатотиражною газетою.

1979-1985 рр. – навчання на факультеті журналістики у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка.

1981-1994 рр. – редактор заводської багатотиражки.

1994-2002 рр. – робота у Нікопольській міськраді на посаді головного спеціаліста із зв'язків з громадськістю.

2002-2011 рр. – співпраця з міським щотижневиком «Візит-Венал». Серце Лідії Миколаївни зупинилося 4 травня 2011 року. Вона залишила по собі тисячі висококласних журналістських

матеріалів, сотні віршів та прозових творів, з якими ми і пропонуємо ознайомитися читачеві цієї книги.

ВІДПОВІДЬ НА «ЗАПОВІТ»

На високій горі,
Що стоїть на Дніпрі,

Поховали поета Тараса.
На могилі його,
Як до батька свого,
Ця розмова від серця велася.

Словом тихим, не злим,
У «Одвіті» своїм.
Обіцяєм тебе пам'ятати.
І сьогодні, як всі,
На портрети твої
Рушника вже повісила мати.
Подивися в маю
На Україну свою –
Не погасне над нею зоря!
І у нашім краю,
Від усіх говорю,
Не затихнуть слова Кобзаря!

НАРОДНА СЛАВА

Словом тихим і щирим
У житті у своїм Будем вічно тебе
Шанувати.
Пломеніє любов
На портретах твоїх –
Рушниками вквітчала їх
Мати.
По країні моїй
Час іде чарівний
І переклик гудків
На світанні.
По землі всій звучать,
Ніби поклик гучний,
Кобзареві слова
Полум'яні.

ПОДОРОЖНИК

Я не раз зустрічала його...
При дорозі чомусь виростає,
І про нього ніхто
який час і не знає.
А як визнають, що він
має ліки й в корінні,
цінуватимуть всі
це природи творіння.
Ось тому й перейшов
він з степів на дорогу,
щоб тому, хто знайшов,
зміг подати допомогу.

ЧЕКАННЯ

Ти подарував мені два
каштани.
Казав, щоб посадила.
Приїдеш, і ми разом
Будемо доглядати.
...У дворі два дерева.
І я. Чекаю.

А колись же
не будуть дівчата
проводжати
хлопців у армію.
Буде миру
У світі багато
І у Конго,
І в нас,
І в Англії.
Будуть хлопці
хліба вантажити
у сорочках нарозпашку.
їм так пасує:
«монтажники»!
Дарувати
Дівчатам ромашки.

ОЧІ

Очі, очі...
Я скільки їх бачила!
Чорних, карих і голубих.
Вони вміють багато значити:
Ненавидіти, вірити, любити.
Не за колір люблю твої очі,
Не за вогники в їх глибині,
Твої очі, хороші очі
Щиру правду говорять мені.

ВУЛИЦЯ ПЕРШОГО КОХАННЯ

Здивоване сонце
За руку беру,
Приводжу на вулицю
Ранню.
При ньому
Назву даю нову:
«Вулиця Першого кохання».
А сонце
Руками-проміннями Землю на вулиці мацає:
«Вперше ти тут
Покохалася
З творчою, справжньою працею.
Вулиці добре ім'я
Вибрала ти. Народне.
За мною зупину нема. Я згодне».
І з тої години щодня
Я сонце в гості запрошую.
Воно вулицю рідну мою
Проміннями Щедро зрошує.

НІЧИЯ

Вона зовсім
сьогодні весняна.
Прямо тільки-що
розцвіла.
Ну яке
ще даси
ти ім'я їй,
коли поруч
сама весна?
Вона йде.
Така юна і рвійна!
Кругом себе

галас зчиня,
Потрапляє
до вітру в обійми
і гукає:
«Я ще нічия!»

НА ХМАРІ СЛОВА НАПИШУ

Я на хмарі лапатій
Ті слова напишу,
Що тобі не скажу,
А як хмара розтане,
Словам місця не стане –
У краплинах на землю впадуть.
І неначе насіння,
Слово пустить коріння –
Квіти щастя мого зацвітуть.
Ти кохатимеш в лузі
І аж десь на окрузі
На хмаринку поглянеш у тузі,
Та ніколи не визнаєш,
Що по квітах ступаєш
Тих, що з слів проросли у лузі.

У МАМИ СКРОНІ БІЛІ

За вікном кімнати
біле павутиння.
Біле павутиння
плава за вікном.

А в моєї мами
також скроні білі.
Ой як рано в мами
скроні побіліли!
Ми її лишаєм
зовсім вже дорослі,
І пташки дорослі
теж летять самі.
Та чому для мами
ми завжди всі діти?
Дітьми залишаємось
в серці назавжди.
В мами скроні білі,
осінь побіліла.
А дорослі діти
десь самі-самі.

МОЛОДІСТЬ

Нам з тобою по вісімнадцять.
Вісімнадцять
Хороших літ.
А нам постріли
Тільки сняться,
А у мріях
Космічний політ.
Нам з тобою так треба миру.
Так не хочеться
Чути вибухів.
Ми назустріч подіям ринем.
Реагуєм на кожен винахід.
Хай не знаєм
Життя толково.
Не воювали у вісімнадцятім,
А в світі
Ще скільки нового!
А нам –
Тільки по вісімнадцять.

ДАРУЙТЕ КВІТИ

В кожній квітці –
радість щоденна.
В кожній пелюстці –
щастя буденне.
Купуйте квіти –
щастя побачене.
Купуйте квіти,
хто йде на побачення.
Несіть додому,
даруйте матері.
Вона зрадіє –
ви не побачите.
Купуйте квіти –
даруйте щастя.
Вам будуть раді,
а це – найкраще.

Цвів бузок.
Ми ходили, мріяли,
І пелюстки,
як роси, до ніг
Осипалися
з ніжним шелестом.
Ти сказати
про кохання не міг.
Та його не словами

міряють.

Ти квітів мені не даруеш.
Не говориш слова коханій.
Може, зовсім з другими жартуеш,
При всім моїм небажанні.
Я на тебе трішки ображена,
Бо вже звикла бути сама.
Як зустрінемось, я розкажу.
...А поки ще тебе нема.

Твоє

Полювання.
Зараз постріл.
Вона впаде.
Кілька крапель
Качиної крові...
Десь заплаче
По-їхньому він.
А ти скоро,
Такий задоволений,
В місто тихе
Своє приїдеш.
Прибіжиш
на моє побачення.
Губи – посмішка.
Руки порохом
Пахнуть твої.
А десь плаче
По-своєму гірко,

Плаче качур.
За неї боїться.

СИНОВІ

Напийся, сину,
Із Дніпра води,
Щоби в дорозі
Ти не заблудився.
А щоб тобі
Привільно дихалось,
В Дніпрі-Славутичі
Умийся.

Останній день війни.
Вже ж скільки літ минуло!
Вже внуки вирости.
І правнуки стають на ноги,
А все у згадках
І бої, й тривоги.
Ніяк ще й досі
Те страхіття не заснуло.
Дід часом візьме
Та й розкаже про війну.
Матуся на хлібину гляне
І заплаче.

ВИЗВОЛИТЕЛЯМ МОГО МІСТА

Спасибі вам
За місто моє тихе.
За зелень цих садків,
За синь Дніпра
Спокійну.
Тепер не бути
Більше лиху.
Й схилилися
Над обеліском
Верби мрійно...
Світити сонцю
Життєдайно й чисто.
Полям родити.

СОЛДАТКА

Здавалося б,
й траві вже посивіть
Від болю того
та від крику стоголосого
Пора...
І птахам би усім
на світі побіліть.
Не матері лише.
Та рани!
І, бач, вона сивіла.
І плакала.
І в розпачі чекала
Синів. І батька їхнього.
Бокали,
по вінця хтось налив бокали
І просить випити. За них.

Перший раз у вирій
Зібрались лелеченьки.
А летіти їм
Ой же як далеченько.
Крилоньки натрудяться,
Оченьята зморяться
Оглядатись жалібно
На краї рідненькі.
Перший раз у вирій
Зібрались лелеченьки
І за них боїться,
Тривожиться ненька.

ТВОЯ ЛЮДИНА

Бери мене, життя, такою,
Яка стою перед тобою:
Весела, горда і палка,
Смілива, вірна...Ось така!
І я віддам тоді тобі
Найкращі помисли свої,
І все, що в серце буде линути,—
Твоє, бо я – твоя людина!

САМОТНІСТЬ

Білі фіранки.
І вікна самотні.
Вітер у шибу тихо –
А може тут лихо?
Очі незгаслі.
Печаль нерозрядна –
Скільки ночей одна!
Спить тихо жінка.
Лагідна жінка.
А за вікном – зима.
Сняться їй коси
Чорні, не сиві:
Чи на дорогу,
а чи на зливи –
Як будеш знати?
...Білі фіранки.
І вікна самотні.
Чим тут багаті?

ЕТЮДИ З ВІТРОМ

□ ****

Покосили трави.
Не питали про рани.
...Кохання ранне.

□ ****

Он, одна тополя вже
Пожовтіла.
Чомусь дуже рано
Осені схотіла.
...Може, розлюбила?

Вітер звалив драбину.
Снігу намів на горище.
Спить хата.
Сумом багата.

Вітер у тополі
Загубив мелодію
Неспокійну.
Сонце у пшениці
Залишило променів
Золотих.
Місяць у Дніпро
Кинув сяйва срібного.
І – затихло.
...Вечір.

Загомоніли листяножурливо.

Підкрався вітер. Вплівся у гілля.
І вже тополенькам болять
Осінні ностальгії журавлині.

Намережив мороз на вікні моїм
Казку, стежину і пісню.
...Та чи тільки не надто пізно?

Нащось вітер здирає одяг.
І ні сорому, ні жалю.
...Може, іншого липа любить?

КОЛИСКОВА ДЛЯ МАМИ

Спить, мамо...
Хай побачаться вам
Сни рожеві,
Як яблуні цвіт.
Нехай віти
Заколисують вас, мамо.
А кімната повниться,
Повниться гамами.
Спить мама...
Не плаче мама...

Миє мама вікна.
Прийде в хату
Чистий день.
...Тільки
Він не йде, не йде.

□ □ ****

У мами руки – господиня мила,
Мама коси сиві щойно змила.
Може ж він ще прийде?
Ще ж не пізно дуже...
А в садку посніжені кущі
Білих хризантем.
Мама все чекала та й чекала.
І тоді, як внуків колисала.
А сніжна стежина
Недоторкана й понині.

□ БАТЬКО ПОКИНУВ

Мамо, не треба плакати.
Ви ще такі молоді.
Що проти зради вдіяти?
Чуєте музику вечора?
Вам – солов'ї у саду.

Скиньте з чола задуму –
Чуєте музику вечора?
Мамо, не треба плакати.

Пустка в хаті. Ні словечка
Не промовлять стіни.
В вікна гатять кожен вечір
Лиш незграбні тіні.
Важко дуже, коли спомин
Ніжністю огорне.
Тіло тужить...
А у комин
Про самотність хор.

Сама і дрова порубає.
Наносить води з криниці.
А потім вночі присниться
До болю аж лагідний сон.
Сльозину утре, зітхнувши,
Нікому нічого не скаже,
А як на часину приляже,
Приходить у гості той сон.
Це ж скільки вже літ відтоді
Спливло-промайнуло, гай-гай!
А в нього давно вже друга,
А їй лиш про спомин цей сон.

Візьміть, мамо,
Пісню за руку
Та й приведіть її
До мого порогу:
Сум ніколи тоді
Сюди не загляне,
Очам не стане росяно.
Будуть завжди чорними
Мої коси.
Візьміть, мамо,
Пісню за руку.

ВЕСІЛЬНІ РУШНИКИ

Вишиті півнями.
Вишиті піснями.
Вишиті горем.
Вишиті хороше.
Подані в казку –
Прийняті ласкою
Бабині півні,
Півні весільні –
Сваряться, п'ють
На рушниках
Та й на бабусиних
Милих руках.

ТРИ РАДОСТІ

Та й наснилось матері
три сни радісні:
Що уміє син вже
сміятися – хто осудить,
Що навчився син
не боятися – просто чудо!
Що всміхнулась синові
мила дівчина – щасним буде.
Засміялась матінка уві сні.
Аж прокинувся ранок.
І маля із ним.
Такі гарні сни!

Найчастіше сивіють батьки
Через дітей незгоди.
Їхня печать за дітьми
Тінню і ласкою ходить.
– Боронить.

МАЧУХА

А воно ж не її, це хлоп'я-гороб'ятко.
Так прийшло ото в дім,
А у серці згніздилося:
Поглядає на неї злякано,
Та вона і сама знітилася.
Як то будемо, милий, жити?
Чи все стане, як у людей?
А хлопчина з-під лоба дивиться,

Неслухняний такий, подекують.
Ой ти лишенько! Чого плаче!
Чи забився де? Чи ображено?
Вибігає сполохано з хати
Його мачуха.
Ще бувають у неї ночі,
Коли сон – та травнева гроза.
Зашиває штанята –
Упав десь синочок.
А з очей іскотилась
Тремтлива сльоза.

Мама долонею
Грядки торкнулася –
А між пальці
Зелені пагінчики.
Мама ніжно так
На сина зирнула –
А з очей
Голубі промінчики

Ой небажаний цей мороз!
Буде мерзнути абрикос.
Дід на стежці багаття палить.
Це зігріти щоб абрикос.
Ну куди воно та й годиться,
Щоб у травні деревам зимно?!
Дід на стежці багаття палить —
Вчить добра дідусь мого сина.

Сирітка

– Просили б мама,
Прийшов би тато
Вас на весілля
Моє гукати...
Дівча голівку схилило сумно.
А дядько руки кладе на плечі,
Втішає поглядом, саджа за стіл.
– Твоє весілля,
Моя голубко,
В селі у наших
Стане дивом.

Як звати тебе, дівчино?
Сніжинкою на віях...
Де чекати тебе, дівчино?
Черешнею коло криниці.
Куди сватів засилати, дівчино?
А до кленової світлиці...
Кого на весілля покличемо?
Сосну, мрію та ще січень...

Ти цілуєш її, засніжену,
Серед ночі, у темному лісі.
Пригортаєш до себе ніжно.
А сніжинки від щастя бісяться.
Сніг від заздрощів тане, тане.

Снігу де там до вашої ласки.
Хочеш, сонце раптом устане?
Та тоді вже не буде казки!

В посивілі вже
Коси свої
Уплітає
Тридцять осінь
А тебе
Не зустріла
Досі.

Ця гра – без ніяких правил.
Надто я довго робила все правильно!

На коромислі відерця
Повні неба голубого.
Я тебе, такого злого,
Не пущу у своє сердце.

Цвітуть салюти зустрічей і поглядів.
Болять долоні, що не знають стріч.
Якби ти знав, яка важка це доля,
Яка страшна – оте чекання – річ.
То ти б уже прийшов.
Уже б мене знайшов.

□□□□□□ ****

Баба не смерті чекає –
Їй би весни скоріш.
І перед Богом кається,
Що залишила спориш,
Що не почистила грядки
З осені ще, як годиться.
... Сниться їй літо. І сад.
І як була молодницею.

То росу щоб з трави
І щоб краплю дощу із гілля
Не струсило вибухом –
Народила я це маля,
Щоб вогнем не палала,
А щоб квітом красна
Моя Україна була –
Свого сина назвала Тарасом.
Щоби неба блакить
І Дніпра щоб синь
Не заступило димом –
Я навчила ходити сина.
Аби слово найперше вагоме,
Що мій мовить хлопчина,

Було словом великим –
Батьківщина –
Мови рідної сина навчила.

Материнство
Заглядає до сина в колиску квітка:
- Ти, хлопчику, звідки?
- З квітки.
Заглядає до доні в колиску сонечко:
- Чия ти, донечко?
- Сонечкова.
Заглядає в колиску мама.

Свого сина назву Тарасом.
Україну любити навчу.
З нею будемо завжди разом,
І він правду мою відчує.

□ ****

Син малював золотих голубів
І посилав їх у вирій.
За миром.

□□□□ ****

Вкладає син довірливо долоньку
В мою щасливу руку.
І серце так тривожно стука:
Яка його чекає доленька?

Переступіть поріг душі моєї,
І вас зустрінуть залюбки
Розумні та смішні ідеї –
Зелені й молоді дубки
Фантазії моєї.

□ ****

Давай за звичаєм прадавнім
Перед дорогою присядемо
І складемо свою присягу
Цим вікнам з голубими ставнями
І стежкам у старім саду,
І вже похилим стінам,
Що коли навіть станем тінями –
Ми їх ніколи не забудемо.

Козачка

Хай наснилося б лиш дитинства.
І спокійного хатнього затишку.
Щоб на стінах багато тіней
Від маленького каганця...
Дід розкаже козацьку казку
Про вуса січовика.
І я спатиму міцно до ранку.
А присниться дорослий сон:
Хтось зніматиме дідову шаблю,
Вирушатиме за Дніпро
На Стару Запорозьку Січ...
Там у плавнях багаття палатимуть.
Над водою сурмою пісня...
Прокинусь, а в хаті вже ранок.
І від затишку тісно-тісно.
На стіні ота сама шабля,
І ніхто на Дніпро не рушав.
Просто снилось про все це смачно.
А я виросла справді козачкою.

□□ Дідові криниці

Виколав дід мій
дві криниці в садку.
Одну – як молодим був.
Вода в ній солодка.
То, казав, друзям.
Другу копав,
Вуса пригладжував.
Воду куштував.
Оця, казав, нам буде.
Вода в ній солона, як піт.

Вдома

Парує борщ,
Так смачно пахне борщ!
Я знову дома.
Знову, як колись,
Ласенько заглядаю в горщик.
А на стриху колиска.
І яблуня моя за хатою,
Багата я, багата
Дитинства свідками.
... І знов сюди
Я повернувся звідки?

Українцям

Скликаю думки на віче
І думаю думу про вічне,
Ти маму жалієш хіба,
Коли в неї раптом біда?
Хіба пошкодуєш хліба,
Коли вона в тебе бідна?
Це Мати наша у горі,
А ми про ковбаси хором...
Думаю думу вічну
Про душу нашускалічену

Майбутнє зіткане

Руками Милосердя:
Нам не змінити його –
То й знать не можна.
Ось чим цікава
Доля кожна!

Намалюй мені:
Любов. Кохання. Осінь.
Намалюй:
Засмучені і босі
Один одного
Чекаєм досі.
Посивілі чуб і коси – на етюдах роси.

Приросло твоє слово,

Як зіллячко,
До зболілої вщент душі:

Нанизую літерки –

Пісню шию.

ЛІКУЮСЯ.

Вітер і... ти.

□□□□

□□ ****

На вічне зберігання

Вітер відніс попіл

Усіх твоїх листів.
А декілька слів утекли

І присіли на підвіконні.
Я їх читаю знову.
Любов нашу нову.

□□□ ****

З Твоїх обіцянок мереживо –

Не роздивитись чари плетива.

Але нічого не збережено –

Давно минули дикі злети.
І все тепер таке мізерне!

Осипалася квітка.
Посіяла – не проросли і зерна.

На корені засохла плітка.

2. Я ЗА ТЕБЕ МОЛЮСЬ...

□ □ ****

Без пари ластівка

Гнізда не в'є.
Мені без тебе

Вже свого не звити.

... І буде

до останнього

боліти
все необіцяне твоє.

□ □ ****

Не пам'ятаю,
щоб скрипка сміялася.

Скільки без тебе жила –
Все за тебе боялася.

Намалюй мене,
Моне:
Міст, болото, тінь і грива.

Стайня, льох –
Отруйне пиво.
Чай з полонієм.
То у вас в полоні я.
Не ходіть на полювання,

Не виходьте із судів
Першими.
То вони отак вершать.
Не перевелися
вершники!
Нате вам ще й фосфору –

Будете світитися.
На містку Добру і Злу
вічно битися.

ДОБРИМ СУСІДАМ

Снився танк, що проїхав смачно

По моїх чорнобривцях і маках.
І дивився хлопчина злякано,
Як летів із-під гусениць

квітчин плач.
І посивів синок чужий.
І заплакав, і забоживсь,
Що ніколи не сяде за це кермо,

Де з-під гусениць кров,
Як гаряче вино,
Як неначе пікантний грог...
Сину-сину, то як:
Чий в душі твоїй Бог?

ПІСНІ ДЛЯ БАТЬКА

□ ****

Розкажіть мені, мамцю, про тата,

Про хорошого, доброго.
Я не вмію неправду, доню...

Я прийду до вас у квітні, тату.

Принесу під сніжників.
І внука приведу.
І не буду плакати.

□□□□ ****

У волоссі вашому

Блискавки білі –
Рано так посивіли, тату.

Може, злі ви, а може, милі...

Як мені вас знайти, впізнати?

Розкажіть мені казку, тату,
Добру казку, із злим початком.
Як була я малим дівчатком,
Як без тебе зростала, татку.
Розкажи мені казку, тату.
Мама більше не знає вигадок.
Був то просто банальний випадок:

Я без тата зростала, тату.
Я тобі ось поскаржуся, тату,
Що тебе не бачила й разу.
Ти тепер мені правду розкажуй,
Я усе зрозумію, тату.
Навчила і гордості мати, і честі.
А вам чи хоч соромно, тату,
За свою непричетність?

А ми навесні, до вас, тату,
У гості збирались прийти.
Прийти й оселитись

В душі вашій

Добрими дітьми.
... А ви узяли та й пішли.
Та так і лишились

Чужими і непомітними.

Мабуть так було прикро дуже,
Що казала – сама не відала:
У синочка взяла й запитала,
З ким скоріше він жити піде:
З нею, з мамою, що народила?
Чи то з татом? – осудять ой люди!

А маля узяло та й сказало:
З обома з вами жити буду!

ПАМ'ЯТІ ДІДА

Ще не зовсім була я ображена долею

Замість тата дідусь на плечах носив.
І човном на той берег Дніпра возив.
І казки менів сам придумував.
І бажав мені щастя.
Й до весілля хотів до мого дожити.
А ось сина нема кому

На плечах носити.
Як це синові пояснити?

ОБЕЛІСКИ

Ой, скільки зіроньок тих почеплено?

Скільки почеплено їх в синяві?
Ой, скільки сплакано марно ночей,

Скільки їх сплакано по синові...

Отим очам, що бачили неправду,

Зіркіше видно ширості тепло.
І як би там погано не було.
Як би життя не смикало за чуб,
Вже тим очам не можна не побачити

Зрадливість рук, байдужість губ.

□□□ ****

Розкажи, а чи добре
Світить тобі
Зірка моя подарована?
А чи світле проміння її

Зігриває тебе від втоми?
Я ж бо довго так Собі думала:
Дарувать її, а чи ні?
...То скажи тепер, розкажи.

Оцю ручку комусь віддам.

Чи зумисне візьму й загублю.

Я їй більше писати не дам,

Коли іншого полюблю.

...Вона вірші про тебе писала.

А ти зірку мені відкриєш?

Поведеш у мандрівку сонячну?

І ніколи не зробиш боляче?

Ну тоді забери мене!

В тебе – доня.

В мене – біль.

Кажуть – доля.

Ти плакати не смій!

Не твоя я.
І ти не мій.

Руки білі, дві лебідки,

Заломила у тузі.
По слідах твоїх зросли

Червонії ружі.

□□□□ ****

Вмиваюсь поглядом,

закоханим

крізь дощ:

Це – чисто...
Та чи буду прощена?

З твоїх долонь

Збирає зерна

Горлиця.
...А може то

Моя любов

До Тебе горнеться?

□□□□ ****

Як жаль, що ти тепер

Аж так далеко:
Я б розказала з радістю тобі,
Як сів на хату на мою лелека,

Узяв на крила

Та й поніс мій біль.
І більше не вертався

На старого даха.
І ніби й не було

Твоїх образ...
Про дивного отого птаха

Я в кожному сні тобі розказую!

І все одно ти в мене є!

Кудись іди.
Десь поспішай.
Чи їдь далеко.
Нехай у дім у твій

Приносить синів лелека.
Ти все одно

У мене є!

□ □ ****

І хай палає полум'ям блакитним

Той спомин звіданого болю і жалю.

...Я вас, на щастя, більше не люблю!

У діда хата під соломою,
І двір ширицею заріс.
А ти безжально дієш ломом,
А ти не бачиш древніх сліз.
Ми на всі речі так по-різному!
... Валять дідову хату.
А нам свою – не збудувати.

Загортаю в слова потаємне.

Нехай буде колись приємно:

Заховала у ласку казку,
Що придумав, аби не плакала.
Заглядаю у вічі злякано:
На хвилинку лиш тільки втішив?

А втівав так поспішно!
По слідах прочитаю правду.

...Яка з двох

була більшою
зрада?!

ПІСНІ КАТЕРИНИ

1. Сльози у ліжку

Де вночі нашукати затишку?
Як збороти свою самоту?
Розтоптати оцю мерзлоту?
Коли сили немає.
Залишки!
Засинає душа під ранок...
Сниться тиша і спокій очей.
Мрії денної апогей –
Зуби зціпивши наостанок.
Син збирає в долоньку впертість.
Син до купи збирає розбите горнятко.

Витирає сльозину хлоп'ятко...
Що? Кричати у світ про черствість?

Заніміло останнє бажання.
Зав'язала спогад у вузлик.
Він тепер уже не союзник.
Як це – вірити в страждання?
А вночі шукати затишку?
Коли сили немає. Залишки.

□□□

ТРИПТИХ ПРОТИРІЧ

1.

Мовчати вигідно. Мовчання – золото.

І я віднині не скажу ні слова!
Це буде таїна, – твердю я вперто.
Не буду із собою я відверта.

Мовчатиму, як навіть п'янку

затихну у твоїх обіймах.
Ні слова не скажу,
коли й на думці буду спіймана,
хоч думка жалем оперезує.
Бо слово кожне – то є сильна зброя.
А надто – коли нас аж двоє...
Як ним поранила свою печаль –
Вона відразу закричала.
А я ж дала обітницю мовчання!
Тому і закликаю все своє єство:

Мовчання – золото, а слово – зло!

...Хоч і початком усього було.

ТРИ ПІСНІ СИНОВІ СТЕПУ

Івану Шулику

У Петриківці весілля квітчине.

Пальці тендітні дівчини

оду ромашці,

баладу соняху

і волошці

малюють осанну.
А гості поважні, знані, –

листя із клену стрункого,

ніжні гілки осокоу

і тополиний пух...
Пензлик з-під лапки у котика...

О, яка з квітки екзотика!
У Петриківці весілля –
Свято у Божого зілля.

Мальва схилилась до тину –

Мама чекала
з столиці сина.
Над головою сивою

блакиттю небо,

до ніг поклонилися

золотом стебла.
На рушнику змерзла квітка,
І птах підбитий на дощі.

Ягоди стиглі в забутій ложці.

Сину!!! Чекати звідки?
Мальва схилилась на тин:
Не запізнися, дитино!

Я зернина твоя,

і дитина твоя,

і пелюстка у квітці
сонячній.
І не треба боятись,

і не варто лякатись –

ці страхи наші
тільки зовнішні

Степ співає – послухай:

стаккато...
Степ –
віночок урочо-строкатий.
Я плечима своїми
його заступив –

щоб ніколи більш ворог
сюди не ступив.

Я вже серце віддав,

і не слухай – завмерло...
А що ви не цінили, то шо:

як у куряві перли.

...Я зернина твоя

у тугому соняшнику.

Ти земля –

найдорожча у Сонячності.

Натхненно йду по лезу, –

тремтять думки

і мрії п'яні.

Надії ще хмільні...

І зупиняюся тверезо:

для чого це мені?

І що це там воскресло?

Невже любов не в'яне?

Кохання завжди п'яне?

Іду-бреду по лезу

Уся твереза.
Ти все одно не мій.
Та рада, що живий.

ДВА КОЛЬОРИ ПОЕТА

1. ЧОРНИЙ

Ревів Черемош дико,

стогнав і плакав на біду,

як чорну обірвав ходу –

гуцул на поміч кликав.
І всі слова були безликі.
Хотілось пісні,
щоб розкуто
про біль і жах,
про Кути й Крути, –
щоб Україні бути.

2. ЧЕРВОНИЙ

Щирою покутою

На покоси ноти.

Спротив!
Краплею кровинки:

не ходи, дитинко.

Світ в огні.
Затишає гнів...

Розквітає рута.

Україні бути!

Дід мій любив
рушники вишивати,

пісню до ладу співав душевну.

Дід не любив слова дешеві

і правду вдягати у шати.

Галушок було наварить,

без толку ніколи не лається.

Придумає казку,

розкаже про Крузо.
Смійся, казав,

і наїдайся од пуза.
Не стало діда.
І у житті – крах.
Лишилася казка:

а де ж той Крісто? граф?

ВЕЛИКИЙ МУДРЕЦЬ

«І не знаю більшого у світі мудреця,

як мій рідний український народ».

Автор

Б'ють не по паспорту –

по морді б'ють –

і сито всі їдять та п'ють

кров з Мойші та Івана.
Не буде із народу пана,

коли він рабськи манни жде з небес.

І жалюгідно, як побитий пес,

у жменю загляда ворожу.
Тому нам і плюють у морди, в рожі...

Не дивляться у паспорт –

лізуть у кишені.
Бо ми мішені. Бо ми мішені.

Плачемо в фужери і бокали,

плачемо у чарочки і відра.
Хто там зуби від злорадства скалить?

Це кого вкусила люті гідра?
Тяжко дуже Україні

усе це спізнати:

беремо всі помаранчі –

йдемо воювати.
...А в матері страх. І та синова зрада.

Не треба нам слави, не треба параду.

Бо серце мов лезом прорізало: жаль!

...На тротуарі лежить

помаранчова шаль.

З подякою, Галині О.Л.
Трапляються листи

– як нагорода –

не про любов чи вроду,
А просто:
«Ти, мов, дочка свого народу».

І ти вже не малого зросту.
Ти думаєш, а що б зробити ще?
Такі листи!.. Солодкий щем.

□□□□ ****

А ви траву косили?

Воду з Дніпра носили?

З криниці чисту пили?

Так ось і мовчи. Не зли

Згадки мої чистенькі.

Голод і ноги босі,

Тільки кістки і коси –

була сирота у неньки.

СВОЄМУ ШМАТОЧКУ ЗЕМЛІ

Вона могла б

Зійти з ума Від совісті і честі –

нашої.
Цвіте Дніпро –
Зелена каша

Ні лілії, ні рибки.
Стають пороги дибки,
Реве Славута.
У що ти взута?
Окрадену збудили.
Тепер шукайте сили,
Щоб знову прямо спини

І розігнуть коліна.
Бо ти ж,
Моя рідненька,
Нетлінна.

О. Скрипці

Сорочинці в сорочині

Та у вишиваній.
Богунові юнаки

Дружно заспівали.

Есемески за танок I

за слово щире.
Ходи, хлопче, по землі

Нашій довго з миром!

Перша чеченська. Друга.

Вбили не просто друга –

вбили по духу брата.
Нам би цього не знати,

Тиша сіла за ґрати.
Нам щоб війни не було.

Чим же убити Зло?

Зажоржинилось, зачорнобривилось –

Літо-літочко, ген селом!

Хризантемиться, виноградиться –

Осінь стукає, б'є чолом...

Я маленький українець,

Ти – мізерний,
Бо не сів зроду зерна,

Щоб зросла Держава.
... Дискусія жвава:
Хто на метр, хто на кіло

Більше любить Неню.

Загорілися лукаві,
Всі слова у жмені.

Обпекло долоню.
Кого носиш в лоні?

Джерело: Чоловань-Ковальчук Л.М. Зерна [Текст] / Л.М. Чоловань-Ковальчук – Луганськ, 2012. – 380 стор.

Переведення в електронний вигляд: Мирончук М.С.

На нашому сайті Ви маєте змогу ознайомитися з творами письменників та поетів Нікопольщини:

- [Нікополь літературний](#)

[У разі використання матеріалів цього сайту активне посилання на сайт обов'язкове](#)